

УДК 342

DOI <https://doi.org/10.32847/ln.2021.15.24>

Вовк П.В.

*кандидат юридичних наук,
голова, Окружний адміністративний суд м. Києва*

ІДЕОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА ЯК БАЗОВИЙ РІВЕНЬ СТАНОВЛЕННЯ ЙОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ФОРМИ

Постановка проблеми. Розроблені в доктрині та виражені в законодавчому підході до розуміння адміністративної процесуальної форми тенденції та перспективи її розвитку в самому тісному вигляді переплетені з призначенням і принципами адміністративного судочинства, загальними умовами проведення окремих стадій процесу, правами та обов'язками учасників процесу. Сучасне адміністративне судочинство ґрунтується на принципах, у яких відображені основні засади функціонування права та здійснення правосуддя.

На теперішній час відбуваються процеси внутрішньої трансформації адміністративного судочинства та урізноманітнення його процесуальної форми: наділення адміністративних судів додатковими функціями, розширення їхньої предметної юрисдикції, урізноманітнення форм розгляду і вирішення адміністративних справ. Насамперед, це викликано, мінливістю соціальних умов та потреб сучасного суспільства. Така ситуація зумовлює динамізм адміністративного судового процесу, що призводить до постійного діалектичного розвитку, адже якщо процесуальна форма залишатиметься незмінною, то з часом вона втратить свою цінність та доцільність, перестане виконувати ту функцію, що виражає її сенс та зміст, - забезпечення ефективності адміністративного судочинства. Ідеологічними засадами таких трансформацій мають бути саме принципи адміністративного судочинства, адже саме в них відтворені найбільш характерні особливості адміністративної процесуальної форми і загальна спрямованість адміністративного судочинства – захист

прав, свобод та інтересів громадян. Окрім того дослідження принципів адміністративного судочинства обґрунтовано важливістю опрацювання їх теоретичної конструкції та їх системи в адміністративному судочинстві в контексті дотримання адміністративної процесуальної форми.

Аналіз останніх досліджень. На наукову проблему засад адміністративного судочинства звертали свою увагу вітчизняні вчені-адміністративісти, серед них: В. Авер'янов, О. Бандурка, П. Баранчик, О. Бачеріков, В. Бевзенко, В. Галуцько, Л. Глушенко, С. Ківалов, М. Ковалів, І. Коліушко, А. Колодій, Т. Коломосьць, О. Колісник, В. Колпаков, А. Комзюк, О. Кузьменко, М. Кітторов, А. Осадчий, Ю. Педько, С. Потепенко, А. Рибченко, О. Рябченко, А. Руденко, В. Скрипченко, М. Сорока, С. Стеценко, Е. Швед, Н. Шевцова, О. Уварова, Т. Фулей, М. Хміль, М. Цімох, В. Шишкін та ін. Протенні виклики, що стоять перед демократичними правовими державами, вимагають подальшого категорійного аналізу принципів адміністративного судочинства як ідеологічної засади адміністративної процесуальної форми.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі теорії адміністративного права і процесу, норм законодавства та позицій вчених-адміністративістів здійснити подальший науковий розвиток принципів адміністративного судочинства як базисних ідеологічних засад адміністративної процесуальної форми.

Виклад основного матеріалу. Поняття «принцип» визначається як основне, вихідне

положення, засада; правило, покладене в основу діяльності будь-якої організації, товариства тощо; переконання, норма, правило, яким керується будь-хто у житті, поведінці [20, с. 693]. Принцип також розуміється як «науковий чи моральний початок, підстава, основа, правило, від якого не відступають» [17, с. 431]. Синонімом слова принцип є слово «засада», що розуміється як основа чогось, те головне, на чому ґрунтується щось, вихідне, головне положення, в галузі адміністративного судочинства законодавець використав саме цей термін – «засада». Етимологія слова «принцип» (principium) має латинське коріння та означає «основа», «початок», «головне вихідне положення», «правило, покладене в основу діяльності» [20, с. 441]. Філософія тлумачить принципи як першоджерела, те, що є основою певної сукупності фактів, теорії, науки (гносеологія); або як внутрішні переконання людини, ті практичні, моральні й теоретичні засади, якими вона керується в житті, в різноманітних сферах діяльності (онтологія). Тобто з об'єктивної сторони, «принципи» – це своєрідний базис, основа, фундамент певної теорії, науки чи діяльності, а з суб'єктивної сторони – це переконання особи в необхідності втілювати ці засади та ідеї в життя.

Що стосується принципів адміністративного судочинства, то як справедливо зазначає Н.В. Шевцова, за своєю сутністю ці принципи є абстрактними правилами, які спрямовані на забезпечення справедливого розгляду й вирішення адміністративних справ та реалізуються в нормах КАС. Втілення принципів у судочинство забезпечує його якість, а також законність та обґрунтованість судових рішень. Принципи адміністративного судочинства також є інструментом, за допомогою якого усуваються прогалини в правових нормах, та орієнтиром для тлумачення норм законодавства про адміністративне судочинство. Саме за допомогою принципів, шляхом втілення їх у судочинство адміністративні суди здатні виконувати покладений на них обов'язок щодо захисту прав, свобод та інтересів

фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень із боку суб'єктів владних повноважень [23, с. 73].

Принципи адміністративного судочинства відображають не тільки суть, а й зміст адміністративного судочинства, ідейно будують його процесуальну форму, характеризують весь процес та динаміку його застосування. Метою принципів адміністративного судочинства є визначення особливостей та завдань адміністративного судочинства, методів їх досягнення, характеру і змісту процесуальної діяльності усіх суб'єктів адміністративного процесу. Принципи адміністративного судочинства виступають як гарантії реалізації завдань судочинства, так і гарантії дотримання процесуальної форми цього захисту. Головне функціональне призначення принципів адміністративного судочинства полягає в тому, щоб сприяти юридично правильному здійсненню прав і свобод громадян та виконанню обов'язків усіма учасниками процесу.

Аналіз КАС України дозволяє говорити, що засади адміністративного судочинства взаємопов'язані та взаємообумовлені, і у своїй сукупності складають певну систему: між всіма принципами системи існує взаємодія та зв'язок, що визначаються завданнями адміністративного судочинства. Кожний окремий принцип системи характеризується самостійною роллю, регламентує певну поведінку учасників адміністративного процесу та визначає процесуальну форму адміністративного судочинства. Зміст окремих принципів визначається з урахуванням змісту кожного іншого принципу системи, тим самим існування та ефективна дія принципу окремо від інших принципів системи стає неможливим. Отже, реалізація одного принципу завжди обумовлює реалізацію інших принципів.

Дослідивши та проаналізувавши чисельні класифікації принципів адміністративного судочинства, що існують у теорії процесуального права, можемо угрупувати їх за таким спрямуванням: 1) за їх змістом і сферою

поширення: загально-правові (діють в усіх без винятку галузях права – демократизм, гуманізм, законність); міжгалузеві (закріплені в нормах декількох галузей права, як правило, близьких за характером, наприклад, диспозитивність, змагальність, гласність та відкритість судового розгляду); галузеві (закріплені в нормах тільки однієї конкретної галузі права – офіційне з'ясування всіх обставин справи). 2) за об'єктом впливу – принципи, які визначають процесуально-правову діяльність адміністративного суду і принципи, які визначають процесуальну діяльність осіб, які беруть участь у справі (сторін, третіх осіб, представників сторін і третіх осіб); 3) за предметом правового регулювання: а) принципи організації правосуддя (судоустрою і судочинства), а також функціональні (принципи процесуальної діяльності – судочинства); б) принципи, які визначають зміст процесуальної діяльності (офіційне з'ясування всіх обставин справи, диспозитивність, змагальність тощо); в) принципи, які визначають процесуальну форму виконання процесуальних дій (гласність, відкритість); 4) за способом нормативного закріплення – принципи, закріплені у Конституції України або у законодавчих нормативно-правових актах і принципи, які реалізуються в судовій практиці і виводяться із положень законодавства про адміністративне судочинство.

Як було зазначено вище, існування та ефективна дія принципу окремо від інших принципів системи є неможливим, тож розглянемо систему принципів адміністративного судочинства, закріплену у ч. 3 ст. 2 КАС України. І першою такою засадою є принцип верховенства права, відповідно до якого, зокрема, людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Як визначив Конституційний Суд України у рішенні від 2 листопада 2004 року № 15-рп/2004., верховенство права є пануванням права в суспільстві. Одним із проявів верховенства права є те, що право не обмежується лише

законодавством як однією з його форм, а включає й інші соціальні регулятори, зокрема норми моралі, традиції, звичаї тощо, які легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства. Усі ці елементи права об'єднуються якістю, що відповідає ідеології справедливості, ідеї права, яка значною мірою дістала відображення в Конституції України [16]. Отже, значення принципу верховенства права в організації адміністративного судочинства полягає в тому, що при розгляді та вирішенні публічно-правового спору по суті, адміністративні суди повинні насамперед виходити із того, що право є вищим за закон, а природні права й свободи людини та громадянина не можуть бути безпідставно порушені або обмежені.

Як справедливо стверджує П.О. Баранчик стосовно адміністративного судочинства принцип верховенства права означає, що суди не мають застосовувати положення правового акту, в тому числі закону, якщо його застосування суперечить конституційним принципам права або порушуватиме права та свободи людини і громадянина [5, с. 143].

Таким чином, принцип верховенства права є підґрунтям для дотримання усіх інших принципів адміністративного судочинства, в першу чергу, принципу справедливості як сучасної засади вирішення публічно-правового конфлікту. Принцип верховенства права включає в себе як норми права, але також судові прецеденти (висновки Верховного суду), а також стратегії та концепції оновлення адміністративно-процесуального законодавства. Отже, принцип верховенства права як основа адміністративного судочинства – це сукупність ідей, концепцій, механізмів та процедур використання усіх проявів права при вирішенні публічно-правових конфліктів, функціонуванні адміністративних судів та оновленні адміністративно-процесуального законодавства з метою реалізації ефективного, справедливого та незмінного захисту прав, свобод та законних інтересів осіб та суспільства як основної місії правової держави [7].

Принцип рівності всіх учасників адміністративного процесу перед законом і судом є, безперечно, основоположною засадою процесуальної форми, вихідна, фундаментальна основа адміністративного процесу. Варто погодитися з думкою Я. Рябченко, яка вказує на те, що вказаний принцип має подвійну дію: з одного боку, будь-яка особа, якщо її права, свободи й інтереси порушені незаконним нормативно-правовим актом, може звернутися до суду; з іншого боку – гарантується рівне ставлення суду й закону до цієї особи як учасника даних правовідносин [18, с. 20].

У літературі неодноразово підкреслювалося [13, с. 58], що зміст принципу рівності має деякі особливості, які полягають в активній ролі суду під час вирішення спорів, що зумовлена публічно-правовим характером справ адміністративної юрисдикції й спрямована на забезпечення балансу можливостей учасників адміністративного процесу. У зв'язку з цим у КАС України встановлено пріоритет відстоювання порушених прав. Згідно ч. 2 ст. 71 КАС України в адміністративних справах про протиправність рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень обов'язок щодо доказування правомірності свого рішення, дії чи бездіяльності покладається на відповідача, якщо він заперечує проти адміністративного позову. Зазначені переваги, що має особа, яка не є суб'єктом владних повноважень, не порушують принцип рівності сторін перед судом, оскільки вони покликані урівноважити нерівне становище сторін [2, с. 164]. Дещо на інших аспектах цього принципу наголошують Р.О. Куйбіда і О.А. Банчук. Зокрема вчені цілком слушно зазначають, що рівність прав (обов'язків) не обов'язково означає, що вони мають бути однаковими, вона полягає в тому, що кожна із сторін наділена правами і має обов'язки, адекватні правам і обов'язкам іншої сторони [4, с. 13].

В.В. Городовенко робить висновок, що зміст цього принципу розкривається в таких елементах: а) рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом незалежно від

раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних та інших ознак; б) рівність процесуальних прав щодо доведення своєї правової позиції перед судом, а також рівність обов'язків, які випливають із процесуального законодавства; в) застосування судом матеріального і процесуального закону однаково для всіх незалежно від правового і соціального статусу особи, фактичних і юридичних обставин справи; г) існування єдиної для всіх судової системи, яка передбачає можливість розгляду справи по суті, а також оскарження рішення у справі у вищих судах [8, с. 185–186].

Отже, принцип рівності під час організації адміністративного судочинства означає, що всі суб'єкти таких правовідносин у рівній мірі можуть використовувати надані їм права, незалежно від будь-яких ознак їх правосуб'єктності.

Конституція України встановлює, що гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами виступає однією з основних засад здійснення судочинства [11]. Звернемо увагу, що у новій редакції КАС України принцип відкритості одержав змістовно новий аспект свого нормативного закріплення, який полягає у визначенні законодавчих обмежень реалізації цього принципу, пов'язаних із забезпеченням захисту персональних даних.

Слід зауважити, що у колі вчених-адміністративістів триває дискусія з приводу необхідності встановлення співвідношення та уточнення змісту вказаних засад – гласністю та відкритістю. Так, П.О. Баранчик не вважає за необхідне проводити «водорозділ» між принципом гласності і принципом відкритості. На його думку, принцип гласності судового розгляду справи та його повного фіксування технічними засобами – це конституційне-правове положення, згідно з яким розгляд справ у всіх судах є відкритим [5, с. 159]. У свою чергу Р. О. Куйбіда та

В. І. Шишкін, А. О. Маляренко, Ж. М. Мельник-Томенко, А. С. Амеліна, В. М. Кондратенко ототожнюють вказані засади, розглядають їх окремо (або як загальне і частину). При цьому В. М. Бевзенко, Р. С. Мельник та А. Т. Комзюк повністю розділяючи наукові тези про розмежування вказаних засад, уточнюють, що принцип гласності адміністративного процесу полягає у вільному доступі до інформації про зміст та результати розгляду справи та у прилюдному проголошенні судових рішень, а «відкритість адміністративного процесу» означає можливість розгляду справ за участю сторонніх осіб, можливість використання портативних аудіотехнічних засобів та транслявання засідання по радіо та телебаченню [1, с. 80].

Вважаємо, що принцип гласності та відкритості адміністративного судочинства варто розглядати у єдності, що реалізується через відкритість діяльності адміністративних судів України при розгляді адміністративних справ; усність адміністративного процесу; обов'язковість технічної фіксації кожного судового засідання; поінформованість населення про правозастосовну практику та прийняті судові рішення по адміністративних справах.

Принципи змагальності сторін, диспозитивності та офіційного з'ясування всіх обставин у справі є, на нашу думку, визначальним для адміністративної процесуальної форми, оскільки характеризують зв'язок норм процесуального та матеріального права й полягають в можливості осіб, що беруть участь у процесі, вільно розпоряджатися своїми матеріалами і процесуальними правами. Повною мірою змагальність втілюється під час розгляду справи в судовому засіданні, безпосередньо у процесі з'ясування обставин справи та дослідження доказів, а також у судових дебатах.

Тимченко Г.П., вважає, що диспозитивність можна визначити як закріплене нормами процесуального законодавства основне положення, відповідно до котрого в межах, установлених законом, суб'єкти, які зверну-

лися до суду, мають можливість виконувати різноманітні дії щодо захисту своїх прав за своєю волею і враховуючи свої інтереси, а діяльність суду визначається волевиявленням таких осіб [22, с. 72-79]. Що є цілком логічним та справедливим.

Погодимось, що диспозитивність в адміністративному судочинстві дещо обмежена і підконтрольна судові [12]. Високий ступінь втручання суду обумовлений публічним характером спорів, підсудних адміністративним судам, який полягає, зокрема, у тому, що результати їхнього вирішення можуть мати значення не лише для сторін, а для широкого кола осіб. крім того, однією зі сторін в адміністративному процесі зазвичай виступає людина, не обізнана у тонкощах юриспруденції. вона не завжди може розуміти правове значення своїх дій та на скільки вони відповідають її інтересам. тому реалізація диспозитивних прав в адміністративному судочинстві перебуває під контролем суду. Метою такого контролю є захист прав, свобод, інтересів сторін та будь-яких інших осіб при розпорядженні сторонами своїми правами щодо заявлених вимог.

Офіційність у свою чергу, полягає в активній ролі суду і за своїм змістом обмежує дію принципів змагальності і диспозитивності. Наявність принципу офіційності обумовлена специфікою публічно-правових відносин, яка полягає у тому, що в учасників таких правовідносин, як правило, нерівні можливості [3]. Сутність принципу офіційності Верховний Суд вбачає у тому, що суд: 1) визначає обставини, які необхідно встановити для вирішення спору; 2) з'ясовує, якими доказами сторони можуть обґрунтувати свої доводи чи заперечення щодо цих обставин; 3) у разі необхідності повинен запропонувати особам, котрі беруть участь у справі, доповнити чи пояснити певні обставини, а також надати суду додаткові докази [15]. Отже, принцип офіційного з'ясування всіх обставин у справі є галузевим принципом, що властивий лише адміністративному судочинству та характе-

ризує суто адміністративну процесуальну форму.

Обов'язковість судових рішень як засада адміністративного судочинства є однією з основних владних атрибутів адміністративних судів, оскільки вказує на те, що їх рішення впливають на відповідні сфери суспільних правовідносин.

У літературі та законодавстві під обов'язковістю судових рішень, як правило, розуміють або властивість рішення, або принцип судочинства. Обов'язковість судових рішень, у тому числі рішень, ухвалених в порядку адміністративного судочинства, має подвійну природу. З одної сторони, обов'язковість судових рішень є однією із засад організації судової влади у державі, що забезпечує реалізацію функцій судових органів влади та їх авторитет. З іншої сторони, обов'язковість судових рішень становить принцип відправлення правосуддя, на якому повинен ґрунтуватися весь судовий процес до закінчення виконання рішення по справі [9]. Особливість реалізації даного принципу як у спрощеній адміністративній процесуальній формі, так і в адміністративному судочинстві в цілому обумовлена тим, що дуже часто судові рішення доводиться виконувати органам державної влади, органам місцевого самоврядування, їх посадовим і службовим особам, які можуть іноді ухилятися від вказаного обов'язку.

Одними із найважливіших принципів організації адміністративного судочинства виступає забезпечення права та апеляційне й касаційне оскарження судових рішень у випадках, визначених законом. Аналіз КАС України доводить, що особам, які беруть участь у справі, а також особам, які не брали участі в справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси чи обов'язки, забезпечується право на апеляційне та касаційне оскарження рішень адміністративного суду, крім випадків, встановлених законодавством [10]. Як слідує з аналізу наведених вище нормативно-правових приписів, принцип апеляційного й касаційного оскарження судових

рішень знаходить свій прояв не у всіх випадках. У цьому випадку йдеться про те, що в окремих категоріях адміністративних справ рішення суду першої або апеляційної інстанції буде остаточним й оскарженню в межах національного законодавства не підлягає.

Принцип розумності строків розгляду справи судом безумовно є визначальним в контексті адміністративних процесуальної форми. Одразу зауважимо головний недолік цієї засади – вона містить таке суб'єктивне поняття як «розумний строк», яке може змінюватися в залежності складності справи, відносини влади до розгляду справи, можуть враховуватися й інші обставини.

Принцип розумності строків розгляду справи судом у літературі пов'язується з принципом процесуальної економії. В юридичній енциклопедії принцип процесуальної економії визначається як керівна ідея, що полягає в тому, щоб налаштувати учасників процесу на максимальне використання процесуальних прав, які звільняють їх від невинуватих формальностей і процедур, і тим самим скоротити час, необхідний для надання судового захисту, і зменшити обсяг засобів, що витрачаються на ведення справи в суді.

Сутність принципу процесуальної економії полягає в забезпеченні якісного та оперативного розгляду справи з мінімально можливими витратами часу та коштів учасників процесу. Як принцип процесуальна економія визначає не лише шлях побудови адміністративного процесу, а й напрям діяльності учасників адміністративного судочинства, які у своїй діяльності повинні дотримуватися її вимог. Дотримання розумних строків розгляду справ, процесуальна економія та зменшення навантаження на суди мають бути досягнуті за рахунок спрощення, уніфікації та диференціації адміністративної процесуальної форми.

Принцип неприпустимість зловживання процесуальними правами є одним із нових запроваджених принципів адміністративного судочинства, який є загальним і для інших видів судового процесу. У КАС України

зловживання процесуальними правами уточнено у ст.45, ч.2 якої визначено перелік дій, що суперечать завданням адміністративного судочинства.

В.В. Тильчик у своєму дослідженні звернув увагу на проблемний аспект застосування цього принципу у адміністративному судочинстві, зокрема у такій його процесуальній формі як заявне безспірне провадження, ініціатором якого є суб'єкт владних повноважень, а також у врегулюванні спору у сфері публічно-правових відносин за участю судді [21]. Так, вказаний принцип не застосовується до суб'єктів владних повноважень (інших суб'єктів, що реалізують владні управлінські повноваження), оскільки правовідносини у такому разі не можна ідентифікувати як спірні.

І, нарешті, останній принци адміністративного судочинства: відшкодування судових витрат фізичних та юридичних осіб, на користь яких ухвалене судове рішення. Попри те, що у КАС України відсутнє визначення поняття «судові витрати», у наукових колах це питання є доволі актуальним та посідає вагоме місце серед правових досліджень, що свідчить про його важливість. Так, у юридичній літературі наголошується, що відшкодування судових витрат стороні, на користь якої ухвалене рішення, традиційно асоціюється з інститутом юридичної відповідальності та передбачає компенсацію збитків стороні, права якої порушено [6, с. 10]. Однак, варто погодитися з думкою О. Богомол, що це хибна позиція, а інститут судових витрат є самостійним з-поміж інших правових інститутів з очевидними відмінностями від матеріальних збитків чи інших матеріальних заходів впливу.

У ст. 132 КАС України деталізується склад судових витрат, а саме: судовий збір та витрати, пов'язані з розглядом справи. Розмір судового збору, порядок його сплати, повернення і звільнення від сплати встановлюються 167 Законом України «Про судовий збір». Щодо витрат, пов'язаних з розглядом справи, то до них належать такі: 1) на професійну правничу допомогу; 2) сторін та їхніх представників, що

пов'язані із прибуттям до суду; 3) пов'язані із залученням свідків, спеціалістів, перекладачів, експертів та проведенням експертиз; 4) пов'язані з витребуванням доказів, проведенням огляду доказів за їх місцезнаходженням, забезпеченням доказів; 5) пов'язані із вчиненням інших процесуальних дій або підготовкою до розгляду справи [10].

Досить цікавою та такою, що заслуговує на увагу є думка В.О. Скрипченко, що формально даний принцип порушує конституційний принцип рівності сторін, оскільки суб'єкт владних повноважень позбавлений права на зменшення, звільнення, відстрочення або розстрочення сплати судових витрат, а також суттєво обмежений у праві на компенсацію понесених судових витрат, у випадку прийняття рішення на користь такого суб'єкта. Однак відповідно до Конституції України, людина, її права, свободи та інтереси є найвищою цінністю в державі та суспільстві, а суб'єкт владних повноважень повинен максимально сприяти захисту охоронюваних прав людини, мінімізуючи будь-які зловживання, які можуть бути оскаржені до суду [19].

Висновки. Таким чином, в результаті нашого дослідження, ми побачили, що не дивлячись на чисельні наукові дослідження та закріплення принципів у галузевому законодавстві, все ще залишаються невирішені проблеми як методологічно-наукового характеру, так і неузгодженість практичної реалізації принципів адміністративного судочинства. Забезпечення всебічності розгляду адміністративної справи у суді і прийняття об'єктивного і обґрунтованого рішення, реалізація положень процесуального законодавства при вирішенні адміністративної справи, заповнення прогалини у правовому регулюванні конкретних правовідносин – усе це покладається на принципи адміністративного судочинства. Тому не можна ігнорувати важливість означеної проблеми як такої, що вже стала предметом наукових пошуків багатьох науковців.

Ефективна реалізація як кожного окремого принципу, так і всієї системи принципів адміні-

стративного судочинства, повинна бути пов'язана з досконалою процесуальною формою. Окрім того, аналіз низки принципів показав, що існування оціночних понять викликають труднощі у реалізації засад адміністративного судочинства. Так, дійсно, принципи адміністративного судочинства є категорією абстрактною, підґрунтям, базисом, і без оціночних

понять та категорій тут не обійтись. Проте єдина практика застосування таких понять допоможе суддям не трактувати по різному ці поняття, точність та однозначність – ось що повинно стати метою подальшого реформування законодавства. Мінімізація у КАС України оціночних понять також підвищить довіру до судової системи в цілому.

Список використаних джерел:

1. Адміністративна юстиція в Україні: навчальний посібник / за заг. ред. А.Т. Комзюка. Київ. Прецедент. 2009. 198 с.
2. Адміністративна юстиція України: проблеми теорії і практики. Настільна книга судді / за ред. О.М. Пасенюка. Київ. 2007. 608 с.
3. Адміністративне судочинство: підручник. 2-ге вид., переробл. і допов. / за заг. ред. Т.О. Коломоєць. Київ. 2011. 304 с.
4. Банчук О.А., Куйбіда О.Р. Вимоги статті 6 Конвенції про захист прав і основних свобод до процедури здійснення судочинства. Київ. ІКЦ «Леста», 2005. 116 с.
5. Баранчик П.О. Принципи адміністративного права: дис. ... канд. юрид. наук, 12.00.07. Запоріжжя, 2012. 248 с
6. Богомол О.В. Судові витрати у господарському судочинстві України: монографія. Київ. Центр учбової літератури, 2015. 168 с.
7. Вовк П.В. Принцип верховенства права як оснва адміністративного судочинства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 6. С. 448-451. URL: http://www.lsej.org.ua/6_2019/114.pdf
8. Городовенко В.В. Принцип рівності громадян перед законом і судом. *Вісник Конституційного Суду України*. 2012. № 1. С. 178–186.
9. Зеленов А.С. Обов'язковість судових рішень як принцип адміністративного судочинства. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2017. № 3 (90). С. 38-44
10. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6 липня 2005 року № 2747-IV. URL: Кодекс адміністративного суд... | від 06.07.2005 № 2747-IV (rada.gov.ua)
11. Конституція України: від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР ІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр>
12. Корецький І.О. Принцип змагальності в системі принципів адміністративного судочинства. *Науковий Вісник публічного та приватного права*. 2017. Вип. 1. С. 130-133
13. Мельник-Томенко Ж.М. Принцип рівності всіх учасників судового процесу перед законом і судом: теоретико-правовий аналіз. *Правова позиція*. 2019. № 4 (25). С. 56-60
14. Пащенко К.С. Правове регулювання судових витрат в адміністративному судочинстві України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук, 12.00.07. Київ, 2012. 19 с.
15. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 03 жовтня 2019 р. у справі № 826/15560/15 (адміністративне провадження № К/9901/12070/18). URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/84703813>.
16. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання): від 2 листопада 2004 року № 15-рп/2004 ІІ. *Офіційний вісник України*. 2004. № 45. Ст. 2975.

17. Руденко А.В. Адміністративне судочинство: становлення та здійснення: дис. ... канд. юрид. наук, 12.00.07. Харків. 2006. 210 с.
18. Рябченко Я. Принципи оскарження нормативно-правових актів у порядку адміністративного судочинства. *Юридична Україна*. 2008. № 10. С. 19–22.
19. Скрипченко В.О. До питання про поняття та природу принципів адміністративного судочинства. *Європейські перспективи*. 2019. №4. С. 114-119
20. Словник української мови: в 11 т. Т. 7. Київ. Наукова думка, 1976. 723 с.
21. Тильчик В.В. Особливості формування системи принципів вирішення адміністративними судами спорів у сфері публічно-правових відносин. *Право та державне управління*. 2019. № 3 (36). Т. 1. URL:http://www.pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/3_2019/tom_1/37.pdf
22. Тимченко Г.П. Принцип диспозитивності в судочинстві України: витоки та сучасний стан. *Судова апеляція*. 2010. № 2. С. 72-79.
23. Шевцова Н.В. Застосування принципів диспозитивності та офіційності в адміністративному судочинстві. *Право і Безпека*. 2009. № 4. С. 72–75.

Анотація

У науковій статті відзначається, що ідеологічними засадами трансформацій, що відбуваються у зовнішній та внутрішній формі адміністративного судочинства, мають стати саме принципи адміністративного судочинства, адже саме в них відтворені найбільш характерні особливості адміністративної процесуальної форми і загальна спрямованість адміністративного судочинства – захист прав, свобод та інтересів громадян. Зазначається що принципи адміністративного судочинства відображають не тільки суть, а й зміст адміністративного судочинства, ідейно будують його процесуальну форму, характеризують весь процес та динаміку його застосування. Метою принципів адміністративного судочинства є визначення особливостей та завдань адміністративного судочинства, методів їх досягнення, характеру і змісту процесуальної діяльності всіх суб'єктів адміністративного процесу. Встановлено, що принципи адміністративного судочинства є гарантією дотримання процесуальної форми захисту прав, свобод та законних інтересів.. Головне функціональне призначення принципів адміністративного судочинства полягає в тому, щоб сприяти юридично правильному здійсненню прав і свобод громадян та виконанню обов'язків усіма учасниками процесу. Звернута увага на те, що принципи змагальності сторін, диспозитивності та офіційного з'ясування всіх обставин у справі є визначальним для адміністративної процесуальної форми, оскільки характеризують зв'язок норм процесуального та матеріального права й полягають в можливості осіб, що беруть участь у процесі, вільно розпоряджатися своїми матеріалами і процесуальними правами. Зроблено висновок, що ефективна реалізація як кожного окремого принципу, так і всієї системи принципів адміністративного судочинства, повинна бути пов'язана з досконалою процесуальною формою.

Ключові слова: адміністративне судочинство, адміністративний процес, адміністративна процесуальна форма, захист прав та свобод приватних осіб, принципи, принципи адміністративного судочинства, засади адміністративного судочинства.

Vovk V.P. Ideological principles of administrative proceedings as the basic level of formation of its procedural form

The scientific article notes that the ideological foundations of the transformations taking place in the external and internal form of administrative proceedings should be the principles of administrative proceedings, because they reflect the most characteristic features of the administrative procedural form and the general focus of administrative proceedings - the protection of rights, freedoms and

interests citizens It is noted that the principles of administrative proceedings reflect not only the essence, but also the content of administrative proceedings, ideologically build its procedural form, characterize the entire process and the dynamics of its application. The purpose of the principles of administrative proceedings is to determine the features and tasks of administrative proceedings, the methods of achieving them, the nature and content of the procedural activities of all subjects of the administrative process. It has been established that the principles of administrative proceedings are a guarantee of compliance with the procedural form of protection of rights, freedoms and legitimate interests. The main functional purpose of the principles of administrative proceedings is to facilitate the legally correct exercise of the rights and freedoms of citizens and the fulfillment of duties by all participants in the process. Attention is drawn to the fact that the principles of adversariality of the parties, dispositiveness and official clarification of all circumstances in the case are decisive for the administrative procedural form, as they characterize the connection of normal procedural and substantive law and consist in the ability of persons participating in the process to freely dispose of their materials and procedural rights. It was concluded that the effective implementation of each individual principle, as well as the entire system of principles of administrative proceedings, should be connected with a perfect procedural form.

Key words: administrative proceedings, administrative process, administrative procedural form, protection of rights and freedoms of private individuals, principles, principles of administrative proceedings, principles of administrative proceedings.